

Forfatter: Bang, Herman Joachim

Titel: BREV TIL: Nansen, Peter FRA: Bang, Herman Joachim (1885-06-11)

Citation: Bang, Herman Joachim: "BREV TIL: Nansen, Peter FRA: Bang, Herman Joachim (1885-06-11)", i *Herman Bangs Vandreaar - fortalt i breve til Peter Nansen*, Henrik Koppels Forlag, s. 122. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002301769-000-shoot-L0023017690000023.pdf> (tilgået 05. juli 2024)

Anvendt udgave: Herman Bangs Vandreaar - fortalt i breve til Peter Nansen

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

[Bergen] Torsdag [11/6 1885].

Min kære Peter.

Du vil have modtaget Bladene og deraf have set, hvordan man har behandlet mig. Ikke, hvordan det er gaaet mig. Men derom senere. Stemningen er nemlig allerede slaaet om, og hvis jeg vilde, kunde jeg vistnok opnaa selv som Osvald at gøre Lykke her ¹.

Da jeg saa, at jeg ikke havde slaaet igennem, sank jeg sammen. Thi det er tungt, naar man tror at staa ved Begyndelsen til Enden, da at se, at man først er Halvparten af Marschens Vei.

Imidlertid er jeg ikke nu — som ifjor — noget Barn, og at synke sammen er nu at hviles. 123ud, det er ikke at opgive. Jeg begyndte hurtigt at ræsonnere.

Men først om Aftenens Gang. Jeg spillede paa et Theater, hvor man den foregaaende Aften lo himmelhøit ad »En Forloveiset«s ¹ Effekter (spillet af Theatrets egne Skuespillere). — Aftenen begyndte med et Par Novelletter, som blev modtaget køligt, hvad der er fuldkommen egalt. Derpaa fulgte »Gengangere«. Jeg spillede stærkt, men langt jævner, ogsaa bedre end i Helsingfors. Publikum sad i forstenet Taushed under hele Akten. Fru Alving ² sagde til mig: De sidder i Andagt. Og vi spillede. Da Tæppet faldt, applauderede man, hvorpaa man hyssede ganske lidt. Jeg reiste mig fra Gulvet og sagde: Saa de hysser? og saa ud ad Tæppet. Da — paa et Minut — var de ligesom flygtet.

Men der var udbrudt en Panik. Og i den, ophidsede og uforstaaende (begge Dele) faldt alle over mig: Det var for stærkt, saaledes spiller man ikke. Om Morgenen paa Prøven, ved min Entré, spurgte Fru Alving mig: Men, Hr. Bang, s. 124er De syg? — Nei — jeg spiller min Rolle ... Ja saa — men er De ikke virkelig syg? ... Og om Aftenen, da Fru Alving løber ud af Døren, sprang en ung Dame, der ikke kendte Stykket, ud af Logen og sagde: Nei — nei — hun raaber om Hjælp ...

Det er jo i og for sig naturligt, at sligt giver Panik. Den ene Kritiker sagde: Jeg maatte gaa den halve Nat paa Gaden og kunde ikke finde Ro — i en saadan Irritation var jeg kommet ...

To Mennesker kom strax til mig. Den ene sagde — en ung Skuespiller ved Theatret —: Tak, det var genialt. Jeg smilte og sagde: Hm ... saa sagde han: »Ja — glem ikke, om nogle Aar, at jeg takkede Dem«. Manden var ikke dum. Næste Dag sendte jeg hans Frue en Buket, og jeg skal ikke glemme ham.

Den anden, en af Byens rigeste Mænd, sagde: »Undskyld — men jeg er den og den. Jeg har set al Verdens Skuespilkunst, og jeg siger Dem, at De hører til de største«.

Næste Dag gav alle Mennesker de opskræmte Ret. Og saa havde jeg heller ikke forstaaet Osvald. Om Aftenen mødte Bladene. Mig traf de i Sengen efter heftige Krampeanfald. Jeg s. 125læste dem og saa, at ikke saa meget var tabt, thi dette Rakkeri kan ikke forliges med mine Triumfer i Finland, hvis Theater er fuldt saa godt, og hvis Publikum tillige har rigeste Leilighed til at se i Petersborg al Verdens største Kunstnere. Man kan ikke være gal i den ene By og genial i den anden. Man kan til Nød blive kaldt det. Dette sagde jeg til mig selv og fik paany Krampe af Anstrængelsen ved at ræsonnere.

Publikum, der læste sine Aviser — vel sagtens de Blade, det fortjener —, blev forfjamsket og gav sig til at skælde Referenterne ud. Indsigelser begyndte at florere — og jeg tilkaldte Lægen for at give mig Sovemidler. Iaften skal jeg tale om Lie. Idag kom de første ti Visitkort, den første Invitation og den første Buket ... Voilà le moment psychologique.

Du ved, at jeg i sligt er stricte sandddru. Jeg refererer, for at du skal se ligesaa klart» som jeg, og jeg skjuler intet, thi for at raade Bod paa et Nederlag maa man maale dets Omfang og Dybde. Aftenen blev et Nederlag. Kunstnerisk skal jeg lære deraf, reelt — overfor Skandinaviens Publikum — er det naturligvis beklageligt, ikke dræbende.

s. 126— Hvis jeg endnu var ung og opbrusende, vilde jeg fristes til at skrive derom. Nu tier jeg og venter. Kun dig har jeg villet gøre klart Rede for noget, som maatte være dig en stor — Overraskelse.

... Og saa til at takke dig for dit lange Brev, som endelig naaede mig her. Jeg har læst det mange Gange og saa at sige indsugedets Luft, som er saa hjemlig. Nu vil jeg tale derom, som du havde skrevet, eftersom det falder mig ind.

Esmanns Bog ¹. Ja — ser du — den er maaske akkurat, hvad den skal være — men den er ikke meget — din Bog ² er ofte, som den ikke skulde være — men den er noget. Din Bog er noget nyt fra københavnsk Liv; hans er noget nyt fra fransk Aand og Kunst. Finder du dette dumt, saa er det jo kun sagt til dig. Ved du hvad, det glæder mig ofte, at jeg ikke skriver offenklaart mere. Saa har man, her i et Brev, Lov til at sige ogsaa Dumheder, og der er ofte saa megen Sandhed i et og andet, der lyder dumt.

s. 127Jeg læser meget — mest svensk, men her kan jeg jo ogsaa faa danske Bøger. »Et Brud« har jeg læst. Men du tager fejl — den er ikke betydelig. Den er atter for graa, og Konflikten er ikke ret til at tro. Ogsaa begynder Ensartetheden hos Konrad Reesen — Repholt-Neergaard — Reimert¹ at genere mig en Smule. Nogle Dumheder læste jeg forleden om Stykket i en Avis. Det er en saa forstandig Kritik, vi har. (Å propos — jeg kommer pludselig til at tænke paa en skøn Føljeton, her blev skrevet om mig. Den vedlægges.)

Saa har jeg med inderlig Glæde gjort mig bekendt med »Vennen Karl«s Opmaalinger af Skt. Petersborg². Jeg har set Newski og ikke maalt den — han, Stakkell, har faaet den maalt og glemt at se. — — — Ogsaa læste jeg en anden munter Bog »Et ubetydeligt Menneske«³. Det var mig hele Tiden, som om jeg havde grædt over disse Skæbner i min Barndom — s. 128saa ofte, saa længe siden —, nu forbausede det mig, at jeg endnu skulde opleve at »græde« over dem.

... Du skriver, om jeg ikke vil savne Journalistiken? Hm — næppe. Ser du, du ved, at jeg undertiden taler noget om at forsøge at blive lidt bedre — du ved maaske ogsaa, at jeg paa et og andet Punkt har forsøgt det, at gøre ialfald lidt godt — hvad der er en svag Form for det første: at blive bedre ... Naa — nu tror jeg sikkert, at intet er saa farligt for Moralen som Journalistik. Derfor vil jeg ikke savne den og kun behøve den saa lidt som muligt.

... Jeg fortsætter, hvor jeg slap igaar. Publikum var iaftes talrigere end ved min første Forelæsning — der var vel en 400 af det Rak —, og Jubelen var ubeskrivelig. Alle klappede som vanvittige. Jeg hilste ved min Entré kun ved at bøje Hovedet, og jeg tog kun en passant Blomsterne op. Tilsist klappede de som rasende, men jeg viste mig ikke mere. Jeg var — som jeg nu altid er paa Scenen — i sort Kjole, Vest og Benklæder — ingen blanke mer og kun et helt lille hvidt Slips om den høie Flip. Jeg tror nok, jeg saa ud som en Hertug.

s. 129... Jeg har allerede (Klokken er ti om Morgen) faaet tre Buketter og trefire Anmodninger om dog for Guds Skyld at spille Osvald — en Gang endnu! laftes efter Foredraget kom en Recensent — han havde skrevet i sin Avis, at jeg havde misforstaaet Osvald — hen til mig: »Jeg har en Hilsen at bringe Dem«. — »Tak«. — »Fra vor Sindssygelæge. Han ønskede gerne at takke Dem«. — »For hvad?« — »For Osvald. Han sagde mig idag, at hvert et Træk i Deres Spil var sandt og mesterligt«.

Hvad synes du? Det kommer han og siger? ... Du skriver, at jeg er fanatisk i mit Venskab. Ser du, det kommer deraf, at et Liv som mit er den skaanselsløseste Læremester i Menneskenes fuldstændigt idéforladte Lumpenhed. Man ser saa megen Lavhed, Misundelse, tom Begeistring, fjantet Henrykkelse, Mangel paa Forstand, feig Bøien sig for det, andre har erklæret for stort, saa megen Løben fra sit Ord — at man bliver ligesom stoppet til Halsen af en halvkold Grød af Væmmelse og Menneskeforagt. I mine bedste Øieblikke kan jeg omskabe Foragten til Medlidenhed — thi, ser du, det er et sandt Ord: De ved ikke, hvad de gør — men til daglig (og alt, hvad jeg her s. 130skriver, er ikke dikteret af mit Osvald-Uheld, som jeg nu nærmest finder komisk) bliver det hele til en halvt haansk Ligegyldighed for den Livets Pøbel, som lever i moralsk Dumhed og Idioti.

Men saa er det, at paa denne store Baggrund, kære Don, Mindet om de enkelte Øieblikke stiger frem, hvor man mødte et Blik, fik et Haandtryk, hørte et sagte, næsten lydløst kommende Ord, hvori der laa en virkelig Hengivenhed. Og de uendelig faa Mennesker, hos hvem man har mødt en Hengivenhed, man var Herre til at besvare, disse uendelig faa, med hvem man har levet sammen et og andet af det gode i sit Liv, hvor ingen Anger tilslører noget — de Mennesker, ja dem klynger man sig maaske til fanatisk, eller bedre, tror jeg, man vil omgive dem med en vis stilfærdig, men uden Bulder offervillig Sympati? Er dette mon ikke saaledes?

Jeg fik i dette Nu et langt Brev fra Betty Varburg¹ i Göteborg. Hun var begejstret over Stella Kleves² Bog. Hun siger, at den er et s. 131rent Dokument, og hendes Dom gælder meget, da hun er intelligent og sanddru.

— — —

... Jeg arbejder paa et Foredrag om J.P.J. Jeg skal holde det første Gang her til Afsked. Forresten taber jeg Penge her i Staden — det er da tydeligt.

Adieu, cher — hils Hvalpen og sig ham, at man nu ikke er commeil-faut, naar man ikke gaar med Ringe.

Din
Herman.